

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԱՐԻԱ

Տարեկան 12 Ֆր.

Կեսամյակ 6 Ֆր.

ՍՐՏԱՍՏԱՄԱՆ

Երկու քիչ մեկ ծրարով

Տարեկան 14 Ֆր.

Կեսամյակ 7 Ֆր.

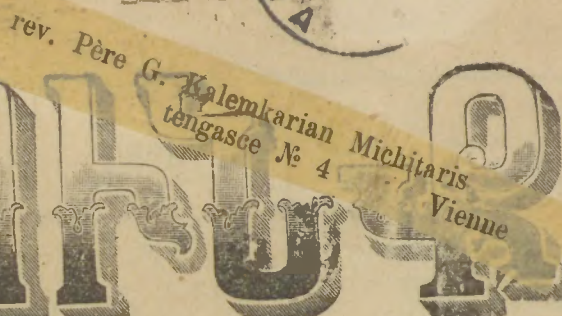
ՍՄԵՐԻԱ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Կեսամյակ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆԱԿԱՆ

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ՏՈՂԸ
20 ՄԵԺ.

Redaction du Journal

«Ira vounk»

(Bulgarie) VARNA

Род КЛИМА

БЪЛГАРИЯ

«Ира-вунк»

ВАРНА

Գրադարանը եւս չեն
տրոսիր

ԼՐԱԿԻՐ

ԱՁԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏՆԵՐԱԿՈՒԹ ԵՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ ԻՆ ՇԱՐՈՒԹ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐԵՐԸ

Գ

Մեր նախորդ յօդուածով ըսած էինք, թէ մենք միշտ ցանկացող ենք թուրք տարրին հետ իբր բարի դրացիներ ապրելու, պայմանաւ որ այդ տարրին մեզ վրա սեղան հակումներուն դէմ ապահովի միջոցներ ընտրուին:

Խնդիր է գիտնալ թէ ինչ ապահովի միջոցներ կարելի է ընտրել: Թէ՛սն թուրքերու ցոյց տրուած միակ միջոցը սամանեան սահմանադրութեան վերահաստատումն է. առաջը կընէ Բերքեալը կրկին փորձելը յիմարութիւն է: Այդ սահմանադրութեան փորձը տեսած ենք ասկէ 30—32 տարիներ առաջ. տեսած ենք թէ երկու տարի յաջորդաբար զուարթած սամանեան երեսօնականներ ժողովը յայտնի դող և աւազակ մէկ բանի պաշտօնականներ իսկ պաշտօնական ընել տալ չը յաջողեցան, և օրուան ազատական նախարարութեան միակ խնամքը եղաւ սահմանադրական գիմակին տակ մերժել մեծ պետութեանց այնչափ բարեացակամ միջամտութիւնը բարենորոգումներ ներմուծելու մասին և արեան մէջ խեղդել Պուլկարներու, Սերպերու և Հիւսէյն-Պօսնացիներու ազատական շարժումները: Այսօր ալ նոյն խնդիրը կը տաժեն օրուան ժէճութուրքերը մակեդոնական և հայկական շարժումները խեղդելու և եւրոպական բարենորոգիչ միջամտութիւնը արգիլելու նպատակաւ միայն: պատմութիւնը կը կրկնուի. դերերը ու դերակատարները նոյնապէս են:

Առարկողներ պիտի ըլլան թէ թուրք տարրը այժմ աւելի զարգացած և լուսաւորուած ըլլալով պիտի գիտնայ եղբայրութեան ու հաւատարմութեան սկզբունքներուն հաւատարմաբար ծառայել: Այս բացարձակ ինքնախաբութիւն է. անոնց էն լուսամբը որ ու զարգացածը ահա հրապարակուի:

բակի վրայ է. Ահմէտ Ռիզան, Բարի Ժէճ-Թուրք-Գաշնակցական Գոնկրէին գլխաւոր հեղինակը: Սա ինքն է որ գեռ երէկ իր «Մէլլէրէթ» օտկանին մէջ Գոնկրէին համախառնութեան որոշումները արձանագրած առեւտրի ստեղծարարն ու իրաւունքները կը յայտնէր Պարիս Սարաֆովի և կարվանովի օպաննու մը առեւտրով իր ընթերցողներուն, Բերքեալը ալ ստակեցան ըսելու ձեւով. «Ինչպէս աճէնք ալ գիտենք թէ այդ երկու պաշտօնի պուլկար հայրենասէրները Մակեդոնիան Մակեդոնացուցող սկզբունքին ծառայող անձնուէրներ էին: Միթէ վրէժխնդրի յատուկ նոյն սխաւարտութիւնը չունեցաւ այդ Ահմէտ Ռիզան Գրիստափօրի և ուրիշ հայ գործիչներու և 300000 հայ զոհերու արեան ճապարհներուն հանդէպ:

Ժէճն թուրքերու մէկ ուրիշ պետը Մուրատ պէյ» որ արտասահման ելաւ հայկական ջարդերու միջոցին և Միզան թերթը հրատարակեց եզրագծով մէջ իբր հակասութեան, բայց իսկապէս հակահայկական, երբ Պուլկար վերադարձաւ ներմուծ, խոստովանեցաւ վերջապէս թէ ազգը ու հայրենիքը բառիչ հինն է: Թէ ինք արտասահման ելած էր հայոց կոտորածին վրայ, երբայի մէջ տարածուող հայապատկար կարծիքը չիւր և հայասէր հոսանքը կասեցնել ջանալու նպատակաւ միայն ժէճն թուրքերու այդ հեղինակաւոր պետին Միզան թերթը ու է հայ առանց բուն զարդի չէր կարող կարգաւ: հոն Հայոց ծագումը ու պատմութիւնը կուրացուէր հոն ազգայնական հայուն իր սիրով մէ պատմութիւնը, այսինքն շարժումներ, ոչ մէկ պետութիւն խառնուելու իրաւունք չունին կը գրէր:

Արդ, պէտք է խորհիլ, թէ ժէճն թուրքերու պետը, անոնց էն զարգացածը և էն լուսամբը առեւտրուած Ահմէտ Ռիզան երբ այսօր տղի շնական զգացումները կը տաժէ Մակեդոնացի հայրենասէրներուն և հայ գործիչին:

նասէրներուն և հայ գործիչին գերեզմանին առջեւ, ալ ո՞ր տեղերը կը գտնուին մնացեալ տեղէտ, մոլեռանդ թուրքերը, Գրիստեանը, կարելի է վստահիլ անոնցմէ ընտրուելիք երեսփոխաններու, նախարարներու և պաշտօնականներու բարեացակամութեան կամ եղբայրութեան վրայ:

Ըստ մեզ, բնաւ: Անոնց հետ իբր բարի դրացիներ կարենալ ապրելու համար պէտք է անհրաժեշտ է որ զանաք անջնաս դարձնելու դրական և ապահովող միջոցներ ընտրուին իսկ այդ միջոցները կը սպասուին մի միայն, զէթ առայժմ, քաղաքակիրթ տար պետութիւններու միջամտութեան: Միջամտութիւն, որ անխուսափելիօրէն վաղ կամ անուշան, պիտի գայ հասնի ինչպէս Մակեդոնիայ, նոյնպէս Հայաստանի համար:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կոմս Պիլլովի ձառք

Ռայիլիակի մէջ ելելու մտքի վիճարման թեան միջոցին Գերմանիոյ նախարարապետ Կոմս Պիլլովի արտասանած ճ. քին հետեւեալ մասերը կը քաղենք:

Նախարարապետը խօսելով Մարտի մէջ Յրանալի հետեւեալ քաղաքականութեան մասին. բաւ թէ Յրանալ կը ճանչնայ եւ կը յարգէ Արձգիւրասի համաձայնութեան պայմանները:

Մակեդոնիոյ կացութեան դառնալով ատենախօսքը սա. «Գերմանիոյ առաջին շահագրգռող պետութիւնը չէ բայց զէթ միւս պետութիւններն ուման իրոց վրէժալ պահպանելու տեսակէտ վորինաւորապէս շահագրգռող պետութիւն մըն է: Այս խնդրոյն միջազգային հիմը կազմուած է Պէրլինի դաշնագրով:

«Համակրանքով ընդունեցինք, ըսաւ նախարարապետը Աւստրո-Հունգարական երկրորդ ոչ գործ միջոց: Մէթրօփիցա երկարելու ծրագիրը, որովհետեւ մի գիտնակցը «Լոյնի» զայնադրով իրեն վերապահուած իրաւունքը միայն ի գործ կը դնէ: Հակառակ տարածած ած խալ լուրերուն, կուզամ արագօրէն ըսել, թէ այս խնդրոյն մէջ Աւստրո-Հունգարիոյ ոչ

իրհնուրդ տուինք եւ ոչ նեղուկ հանազաւորք եւ ոչ ալ Աւստրիան ատենք խնդրեց մեզմէ:

Իրաց վրէժի պահպանման իբր բացառութիւն բաւ, թէ մեր ջանքերը պէտք է ըլլան մէկ կողմէ պետութեանց միջոց, միւս կողմէ պահպանել եւ միւս կողմէ Գրիստեան իրեն ատենք պետութեանց պահանջներուն մասին:

«Մեր կողմէ թող չսպասեն ոչ մէկ օգուտութիւն այն առաջարկութիւններուն համար, զորս մենք ապագային կը նկատենք կամ նոյնիսկ վտանգաւոր կը համարենք:

«Այս վերջիններուն մէջ կը հաշուենք մենք այն նոր փոփոխութիւնները որոնք վտանգի մէջ կրնան գնել Սուլթանին վերահաստատութիւնը եւ որոնք առաջ կրնան բերել շափաղանց գրգռութիւն մը մտնմտական մոգովորդին մէջ: Բայց ինչ որ ինչ աւելի սոսկալ կը թուի մտածել, է թէ նախնային մը մէջ տիրող ծանր երկպառակութեանց պատճառաւ պետութիւնները կրնան անհամաձայն գտնուիլ եւ սոսկալի պատերազմ մը կրնայ բողբուիլ (Շատ լաւ): Կը հաստատուի թէ այս կարծիքները նկատի կ'առնուին բոլոր գահիճներուն մէջ, եւ ուր համար յուսով է որ եւրոպական ներդաշնակութիւնը պահպանուի:

Գերմանիոյ նախարարապետը խօսեցաւ վերջին կայսեր Անգլիոյ ծովային նախարարին ուղղած նամակի մը ծանօթ խնդրոյն մասին. բաւ թէ Անգլիոյ ու Գերմանիոյ միջեւ բարեւոյ յարաբերութեան անկողն բարեկամ մը կրնայ ստորագրել այդ նամակին տակ: Այս անհատական նամակ մըն է: Բարբորովին սխալ է թէ այդ նամակը նպատակ ունեցած ըլլայ անգլիական նախարարը գերմանական ազդիցութեան երթարկելու: Մեր կայսր վերջինն է հաւատարմագրելն թէ անգլիական նախարար մը կարենայ ծովային երկամտքին նկատմամբ խորհուրդներ ընդունել: Ամէն մոգովորդ իր պաշտպանութեանը գործերուն մէջ օտարի միջամտութիւնը կը մարտէ եւ միայն իրեն ապահովութեան ու իրեն սեփական պէտքերուն վրայ կը խորհրդակցի: Նոյնպէս ալ Գրիստեանին իր այս իրաւունքը կը գործադրէ երբ կուզէ նաւատորմի մը կազմել իր հղբքները ու իր վաճառականութիւնը պաշտպանելու համար: Մեր նաւատորմի ծրագրին եւ մեր նաւատորմի քաղաքականութեան տոյ պաշտպանողական յաւանդիչ պէտք է հերքումը ըլլայ մեզ վերաբրուած յարձակողական նպատակներուն: Մենք Անգլիոյ հետ խաղաղութեամբ ապրել կը բաղձանք (ծափահարութիւններ):

Նախնորդը և զորքն իրեն համաձայն
նորմերուն գաղտնի Պարսկաստանի նը-
կատմանը բնակ մեզ անհանգիստ բնու
ոչնչ կայ, քանի որ երկու պետու-
թիւնները ալ բաց-դուռի սկզբունքին
վրայ կը դրածնայ:

Արդէն Արգիւս եւ Ռուսիա իրենց
զիրքերը պատճառաւ բաւական աստի
զեղանք են: Այս երկու պետութիւն
ներն ալ կանխաւ իր ստացած են բա-
ցատրութիւն տալ եթէ Գերմանիոյ
շահերուն զպէտելու ըլլան:

Պաղատան երկաթեղէն խնդիրը ոչ
մէկ յարաբերութիւն ունի ոչ Պարս-
կաստանին հետ եւ ոչ Վիեննայի հա-
մաձայնութեան հետ: Պարսկ Պաղատ-
ան երկաթեղէն խնդիրը մենք հետեւ եւ
քաղաքական նպատակներու հետեւ ելի
եւ յետեւ-մտքեր ունենալ:

Այդ առիթը քննարկողներն պիտի հետե-
նին երկու մշակութիւնը զարգա-
ցնելու, եւ կը յուսանք, թէ Բոս-
թիւնի միջոցով իրենց երկու խնդիրը
պիտի հասկցուի թէ անհիմն են:

Ռոյալիստ

Ռոյալիստները Եւրոպականացիներն Ժո-
ղով միաձայնութեամբ ընդունելու որո-
մէն բանակին վերականգնութեան ընդ-
ն զիմք: Այս օրէնքին տեսակետն է
թէ նախքան հաստատութեան վրայ
դնել ինչպէս որ են զբաղի պետու-
թեանց քաղաքականութիւնը, ասանց սակայն
ժամանակներու երկրին եկեւտական
կարողութիւնը: Օրէնքը կը բանաձայն
երկու սարի գինուորական ծառայու-
թիւն հետեւեակներն, զինուորական
կրթութիւն մը աւելի ու մեզ, զօւս-
հանութիւն աւելի ընդարձակ, անկախ
կազմակերպութիւն մը հետեւեակորոյց
եւ վերջապէս երկրորդական համար
վերականգնութեան նշանադրութիւն եւ
մարմնավարդ սորվել կրթական օր
ըն:

Պոլիս 23 Մ րտ

Բաղնիկն հիւպատոսական իր իր մը
համաձայն, Գաղտնի տաղակ մը որ հե-
րուստացած էր վերականգնութեան մէջ
եւ հայ զաւթականները հայտնելու
կոչուած էր: Մինչեւ հիմա Մոսկով
ստանդարտ մէջ չէ հայ սպաննու է
եւ զանազան բանութիւններ ի գործ
դրած:

Ա Ե Ր Տ Ա Ն Ե Ա Ն

Ա. ԿԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ՄԱՍԻ ԶԻՆԳԵՐՈՒՄԻ

Ա. ԿԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

(Զար. Կախարչ ք/ւեհ)

Ի՞նչ, վաղուց կը որ այդ հրէշը չկը
տեսնու: Վաղուց էր որ զարթունալիս
Սիւնիստիոյ չանդէպ չէր դառնաւ,
հետո՞ք Գաղտնի զորք անոր քո-
վանդակ գործը թանկ ունէր:

Ուրիշ մէկ շատ իրող լուրերն
ու շարունակեց:

— Գաղտնի որ ըլլալով:

— Եւ, հարցուց Աւագակապիտը:

— Գոն:

ՎԱՐՊԱՆԱՅ ՏՕՆԸ

ԲԱՍՏԱՆԳԱՆ

Խոստացած էի ձեզ, մեր գողթա-
յին կեանքին յատկանշական ու հե-
տաքրքրող տեղեկութիւններ հաղոր-
դել Վերսալէն: Հանդիսաւոր օրե-
ն, չգիտայում մը մոռեցող մէկ գա-
հաղէմ ու սեւ անդունդին, որ կան-
ջառէ Զատիկի խառնուրդ մարտանդ-
ները: Կը օտարուի ստեղծելու իրա-
կանն ու յանկոյտը ինձի համար,
վարդաւայ Ծովի օդն է. կարծիր հինգ
շաբթին իր հայրենասիրական ու ա-
ւանդական նուիրակներն իման զդու
ուզային համարձեւ ու հրապարակ
որ կը ծնի քննադական սուրբ զգացու-
մէ մը: Ամէն նուիրական զգացում մը
յառաջիկ հաղորդական չքննադատութեամբ
կը պարտաւորուի ի գոյն անհիմնի պա-
հերու ըզմանքին հետ:

Շատ կը սիրեմ յիշատակը եւ ինչ
որ ճշմարտագէտ կը սրբի. չեմ կըր-
կրար անոր վրայ կենդանի դադրել,
մինչեւ որ իշխանակի մը յաջորդական
վեր ձի գոյնը չու եւտայ մտքին մէջ:

Մեր միջին կեանքին բոլոր կարեւ-
որն գծերն համարող թիւեր, որով
կարողացանք ապագայը տարագրուած
ու ստորագրել է զանազան մարտի-
րոս ամբողջութեան մը քառասուն
ու կորովալը: Եւ հակառակ հաւաքու-
մէ մը շուտով ու անպատշաճ զե-
զերու մի խղճովի հրեւոյթով մը, ար-
տաւորութեան խառնուրդ ատկութեան
ու խորհուրդ տարածելով վերականգնող
թիւերն որոնք զանազակաբար ամբող-
ջութեան վերականգնութեան օր շատ քիչ
անգամ իրաւ: Զանգուղի կը զան. եր-
բէք չէն նմա իր իրաւունք, քանա հա-
մարազմակերպչին չէն կամուրջ մէկը
մէկը: չէն ուղիւ ըլլալ հաստատու ի-
րենց վերականգնութեան զմեզով ու թանձր
նախատիւնն ալ մտնալով ին, եւ սա-
կայն ճակատագիրը զիրենք տեղաւո-
րած է զատ զատ միջիններ երկաթեղ-
նապիկին մէջ եւ օդակներով չղթա-
յած: Եւ զիրար դիմելէ զուտ, զէշ
անհանգիստութիւն բանէ մը խորշակ
պէս կատարել զիրար: Եւ մեկուսանա-
նային անաճիւնն ու անց զորք կայանք
մը ապրելու, անգամ իրարմէ կը քա-
շաէին իւր զայն իր բաժնի մը հաշուէն
զորքաւորները, ու եթէ յաւան չըլլա-
յին անձամբարկութեան միջոցով մէջ,
զիրար պիտի փշլէին անպէտ անօթնե-
րու պէս:

Բայց վարականաց Ծովը անհանգիստ

— Զր զիտուտու բան մը չէ. հոս
այ պատան է որ միջիններ ժո-
ղովորդի մը անկէքը, հոսանքը,
որդուքն ու արիւնը կայ, եւ դուք
կապովք այդ միջիններու ժողովորդ-
ներու անկէքին հաստատութեան ար-
դունքներն ու արեւն մէջ, անա
ճշմարտութիւնը:

— Հոս, ճակատութեան զ փառքն եւ
ճանչը թէ ուր, զիմ կը գտնուի:

— Մէկը չկայ: Եւ միայն թէ չը-
թայակող ման ծախս մը եւ եղիւ-
նագործ Սուլթան մը կը գտնուին,
այս երկուքն զատ անաւոր իրարմէ
անչառ սեպով չը թափանցի այս դա-
նիւն մէջ:

— Իշխանական զեռ կը համարու-
կիս իմ ներկայութեան տը ստեղծ
իւր իրող մը գործ մէկ զհիմն Ուր
թան Համալսարան զի գողտնի մը պէս,
բայց քայլ մը չը յառաջացու:

Աւագակապիտ խաղաղութիւն ու վէ
ժ. ուն հայտնաւ մը նկատեց անոր չ-
քան:

ապարդով մը, կարծես իրար կը բա-
ժուանդէ ազգասիրութեան ու հայրե-
նասիրական նախաձեռնողութեան
օգնէ ստորջրացած հայրու հոյնը, ո-
րոնք կը միանան ամէնքը միասին յով
քովի կուգան, որ մը. միայն, վար-
դանանց օրը, եւ բաւական զարմա-
նալի կամ տարօրինակ գտնելու իրա-
ւունք չունին: Եւ, վասնզի գոնէ տարի-
ին մէկ օրը միայն ազգութեան զոհո-
ղութեան կը զիջան: Հասարակ
են, ազգասիր ու հայրասիր, թողա-
կանն ու յեղափոխականութիւն, հին ու նո-
րը, սկիզբունքն ու լաւատեսը, վաճա-
րականն ու արհեստաւորը, Պարսի-
կանին «Եւրոպայի եւր», անոնք իս-
տորը: Արաքս սրահը կիսուած էր
խաղաղութեան տեսքով որոնք պատու-
հաններէն ներս արեւու անոսը ու մար-
մարն ճանձնաւոր կը պրծնակէին
զիսնէն բալձարացող փոշիի թեւոյց
շանակներով: Ամբոյսը իրարու վրայ կը
կուտակուէր. կը խոնգուէր հետաքրք-
րութեան ծաղաւով պատշաճ յարաձիւն
ճաւաղումով: Մեծամասնութիւնը նըս-
տած է. կրկնապատիկ ռոտի վրայ
բայց անքան զեռ, կուտ ու հոծ. ի-
րար փակած խեղճութեան նման,
կարծես բազմազանութեան մարմին մը
գոյն են: Այս չափ կը ներգոյն ատե-
նախօսին զմէք տեսնելու ճիգով. որ
երեսներն ջրապրկուած, տեղադրուած ու
կայմած որ հզօր կրեւն չնչել, վեր-
նոսներու պէս խեղճութեան աստճան
տանջուելով երբեմն չը կոխատուելու
համար ձեռքերն իրարու ուրին կը
յինուն անխնայութեան վրայ քաղ
ներս նման ինքն վրայ հաստակել զի-
րակ մէկը կը խօսի, ուսուցիչ մըն է:
Երկու կողմը քոյրութիւն, չարութեան են
երկուսն աշակերտները փոքրիկ, կլո-
նիկ, խորիտ բայց սփռն մանչու-
թիւն ու շուտիկ աղջիկներ, կարծիր
վառ նիւար անհանգիստ բնաստեղ-
թեամբ, թոյլ նայուածքներով սուր
արարածներ կարծես զօւսուր բազաղ-
րութիւն մը զոր հասնալու համար
պէտք էր տարբարակութիւն:

Աւելորդ ձանձրութեան մը: Եւ յա-
զրդուել խօսուած նիւթին վրայ:
Հետաքրքրականը հետաքրքրական պեր-
ճախօսութեան թոյլներն անհիմն
ձեւերն էին: Եւ բաւական ընդունա-
կութեան ունէր այդ յատկութեաննե-
րուն, բայց հասարակ տեղեկութեան
այն կրկնութիւններ, վերջիններս
միշտ խօսուած ու քարոզուած, տա-
փակ ու աստիճանները կը խոր
տակին անոր գերագոյն ճիգերն զօ-
րութեանը ունկնդիրները: Կերպարներ
երեւակայական պատերազմներու ար-

քերուն մէջ եւ արտակարգ մպկտ մը
պատկերացուց:

— Այդ լեզուը դուք քանի պիտի
տած, աւագակապիտը յարեց Սուլթան
Համալսարանական ձայնով մը:

— Իստեղիտէ այդ միջիններն մը-
նացիր, Եւ, անալիս տես: Անպատկա-
պետը, միջիններ բոլոր մարմին փա-
նանդուած են: Բայց չը իտուի իր
լեզուէն աւելի սրտիս պէտք ունիք:
ճիշդեցէք, յոյսացէք, քիչ լըղիչ չ-
բէք այդ անաւոր զանգուածն, ան ա-
տեն կարելի կըլլայ ձեր վրէժը լու-
ծել, ան ատեն իման-ձայնաւոր կը մի-
նի, ան ատեն ձեր ձեռքերը տաք ու
եւուն ալիւն մը պիտի գգան զոր եր-
բէք զարացած են:

Սուլթան Համալսարան կրկնե-
րուր հայտնաւոր կը միջնարդ ինչ ու
նանկ կուգար որ այն ձայնը մարդ-
կային կերպարանով ուր անալիս
մը ձայնն էր: Նոյնքան աղետալի ու
ճոյնքան յառաջնորդ կարող էր հրա-

հաւարի բանագործանքներու:
Զը յաւելցան բոլոր խօսուածները, բա-
րեբախտաբար, բազմութեանն արտա-
ղորդող ազգութեան ու չնուկները ալիւն
ջին կարգ մը շատ խօսուած բան
խնայելու համարը պատահողներն:
Կայն ճշմարտը, մարդը շատ պոռ-
յոցեցաւ, «Ծայր երկրներն են, ու
խեղճութեան սրտակեղծք բացառու
թիւններով: Ամբողջ մարմինը կը
նուէին միջինները կը պրկուէին, կը
ձգտէին, ուսուցչականութեան մը զի-
այտները կը ծախուէին: Կզակին
նուկներն, աշխարհ թեւեւ քոյրութե-
տամ, թեւեւ մը տակէն կը փայ-
տակէին, քիչերն են, ցոյց կըլլէին
մոյնքը կը մաղախատուէր չըլլալը:
ները կը թանձրանային, կոկորդը
կերկրէր, կը բազաղուէր, ու երբեմն
բառեր կըլլէին սկոտներուն վրայ
սայել փախչող կոյսի նման: Ազգ
բական խաղաղութեան զիւրքը
էր մաղբը կը ցցուէին, ու յոյս
ժական տեղէն ընդունալ մը պէս
զողար, կը սարսափ իր ըսած բան-
րուն իմաստուն: Կարծես անմիջ
պարտեալ մըն էր որ յուսանաւոր
զայրույթ կը պոռթկար զանաւոր
երեսները կը նշմարուէին ունկնդիրներ
որոնք խօսող թիւեր անհանգիստ
լայով ձայնին սատակ թեւեւ ման
թիւները մը ծախուէին ինչ ու
նար իրենց վրայ: Պէտք էր կը զոր ցո-
ցաւորել, տաղանդ մը զոր բնաւ յո-
նէր ինկարական ու շատախօս
խօսքերով: Կերպարական ճիգերն,
որոնցով կուգէր ինքզինքը իրմէ աւել
իր մէկը ցոյցնել աւելի արագ անոր
կրկնէն, զիւրքը, Սակայն, վերջապէ-
սապէս ձառնաւորութեանները բաւ-
կան կազմէին ներկայիս շատերուն
վրայ: Նայել իսկ իրեն շատ մօտ նստ-
ղը լուսամբ ու բանիմաց թողակ
աղաներուն, որոնք քերուկ, հզար
արհամարհում ու բալձարէն, քովի
ուսնաւորով մա իմքաթիւրս վաճառ-
նուագուն աշխարհ ուր ինչ չը
ներ ին, զոհ, հանգիստ նստելու միջ-
կընեն: Կը հիմնան ամէնքն ալ, կը
հրապարակեն, կը զեթեւին անոր գե-
նապրոտութեան, երբեմն ալ սուրբ
օղակով շատ անգամներու կամ մպի-
նորու հանգիստութեան մէջ:

Ահնարեւ հպարտութեան մը կուտ
նային նման պերճաւոր մը հանգի-
կազմութեաննային: Կան հասկնալով
ալ որոնք ստանային վրէժով մը ու
նրն: Յեղի մը հոգեբանութեան կար-
տացույց կարծես հոս կը հիմնան
ձառի վրայ: Ծառեր որոնք անցու-
վրայ կը սեւեռն մարդուն միտքը:

ման մը արձակել ու վայրկեան պի-
ղիտանել տալ այդ անկները կուտ
որմէ պատգամներ կարճակեղծին կար-
ծես: Բայց չուրեք այդ հրամանն ի-
նել, միայն լսեց անոր խօսքերը:
— Գիտե՞մ, յիմար մը զայնքն է-
ր, քան եւ ձեր նմանները, որոնք
Սուլթան Համալսարան հետ արար չէ-
նայիր թէ ի՞նչ կրկնէ եւ ինչո՞ւ կը-
նէք:

— Երբեք եթէ այդ դային մը: Դե-
մոտումն այդ է եղած միայն, սխա-
լած էք: Կատարեց Աւագակապիտը:
Մտի՛ ըլլէք: Դիշք երեսուն տարի
որ մարդկներու գէժ կուրծք տու-
կուսան տարի է որ արիւն թափել
բայց անաղարտ ըստ մը չըլլալ
կեանքը գոր ունեղաւ, եւ, չը պիտի
կըլլաւ չէ, քան:

— Պատճառ, ինչո՞ւ, կուտ, որ մը
զիւն իրաւոր մը:
— Իրողութեան մարդկեր մը գողտ-
թեան հետ կը խաղաղութեան անոնք:

րոնք կը գրաւեն. բայց չեն ներկայացնել համոզում ներկայ ոչ նուազ անասանելի ու եղբարական գրութեան անգրադարձելու...

Անցան հետաքրքրեալն օրերը. Դուրսն եկող երբեմնակի աղմուկներ լուսարանութիւնն հոգեբանութեան նկարագրին ներկաներու բազմութեան մը:

Յանկարծ երգի ձայն մը զվարճացուց զհեղինակը ու հանգստացուց թերեւս մինչեւ ընթերցողը բռնկուի մօտ ազգայէր աստիճաններէ բերան: Ուրախ լուրջ էր ան հանդուրժող վարկեանին: Վերջապէս մանկական արտասանութիւններու եւ երգերու ընդմիջումներէ հետ խօսք ատաւ ուրիշ ուսուցչի մը. հաստիկի մարդ մը թէպէտ առաջինի զգացումը տաղտուկէն կուրծիկէ չկտրուի ըլլաւ երկրորդը ունկնդրութիւն վրայ ձուլեալն չը գիտարարէր: Եւ չարտասանեալն եթէ սկզբնաւորութիւնը կարճ վախճան մը ունենալը կորուստէր: Ընդհանուր առմամբ միութեան անհրաժեշտութեան եւ ոգեւորական թմբուկի մասին թեւադրութիւններէ կարեւոր ծնունդներէն էր ան հակիրճ գրութեան մը վարդապետներէ մասին, վերադարձով անոր քաջութիւնն, անհնազանդութեան կրօնաւարտութեան կամ եկեղեցաւարտութեան ոգիին, մինչդեռ մեր կարծիքով եւ արամբարանէն եթէ կրօնամբով էր վարդապետ, ոչ եկեղեցիին եւ ոչ ալ կրօնքին համար զոհոյ եղաւ միայն: Եւ ինչպէս զանազանութիւններէն էր որ կուտարեց, ինչպէս ամէն ազգի ու ժամանակի մէջ ըրած են, ասանկերու զօրավարներ եւ գիտնորներ. ձգելով իրենց ընտանիքը, հանգստութիւն եւ կեանքներին զոհութիւնով ընչպէս կըսէր երկրորդ ատենախօս պ. Հայկունի: Իր գիտնորական ազգի ու վեհոգի արժանապատուութեան տեղի կուտար ամէն հանգստաւէտ պայմաններու մէջ գաւառականութիւնը շատ հասարակ արեւն ունեցող հրաժանարարներ կը պղծէ միայն:

Կարծիր հիւնդարձիկի պատերազմը եթէ կրօնքի համար կը մղուի պատճառն այն էր որ կրօնական հանգամանքէ մը ծագում առած էր. ինչ քաղաքագիտական ալ ըլլաւ շնք կարծեք թէ վարդապետներուն արտաբանութեան կամ միեւնոյն յաւանգստութեամբ չը պիտի կուտար: Խեղճ վասակն ինչու տոյնքան ատելութեան ատարկէր կըլլայ: Վարդապետ մասնագիտ ծառայողութիւնները որոն համար իսկ դատաւան անունը կտակեց մինչեւ այսօր:

Բովնետե օսմանեան պատեթիւնը պանծացնող ազգի մը ջնքն իւր կուգէին, այն ժողովուրդին՝ այն ազգին՝ որուն կուրծքին վրայ հաստատուած է ձեր գահը:

Յիմար, միթէ քեզի է մնացեալ անգին կայսրութեան հետ կոտորուած լինելու համար: Սակայն ան հի որ ձեր գիտնորական հրամանատար Սաւետիկն ու Շէլլէի փառանքը կերայ, եւ էի սր ձեր ամենասիրելի քուրտ պէկերը մէկիկ մէկիկ օտարութեամբ տակ քայկըն տեղի, եւ էի որ ձեր կրօնական բարեկրթութիւն Մոլլային վրէն բռնած իր ապարանքին մէջ խղճեցի, եթէ չէք հաւատար, ահա ձեր տուած կայսերական մատանին:

Ո՛ր է: Հաւան րիէր թիկնապահներու որ գոն քակն զայն, ու չապիկիս տակն է: Ս. լիման Համիտ ալ չը կրցաւ համբերել, անմիջապէս թիկնապահներուն

օս քննական դարձն մէջն ալ, ուր հուազ կը թուի մոլորանգ կրօնական ներքն տգիտութիւն ու աշխարհայացութիւնը անկարողութիւնը տակաւին նախադրութիւն մը: Եւ չափազանց պահանջն ունի անասանելի անասութեան տակ:

Սրահին ձախարհողը յաւակացած է զեղեցիկ սեւեռն փնջազարդ գրութեան կարծեալ չնշաւոր ծաղիկներով ընդգրգուած արտաբաններէն: Բարեպաշտիկ ու վշտաբեկ երեւոյթով կիներ, պարկեշտասուն օրիորդներ, առաջինի պատշաճներ, ձկուն ու զփականերէն սեղանին ներքեւ զոյգութիւններու տակ այլապէս անգիտելի: Կր գտնուի նաեւ քանի մը այլապէս ուսման, մեղի ու յայտնաբերուած քանակներով, մարդկային անձնակերպութեամբ, չը պարտաւորէ վախճանով ու պարտաւորէ Հոն եկած են ամենայն իրենց տղայութեան ինչ ու հայրենասիրութեան ինչ: Գրագործ մը ցուցադրելու իր անհատականութիւնը, անհատականութեամբ, չը պարտաւորէ անձնակերպութեամբ, չը պարտաւորէ Հոն եկած են ամենայն իրենց տղայութեան ինչ ու հայրենասիրութեան ինչ: Գրագործ մը ցուցադրելու իր անհատականութիւնը, անհատականութեամբ, չը պարտաւորէ անձնակերպութեամբ, չը պարտաւորէ Հոն եկած են ամենայն իրենց տղայութեան ինչ ու հայրենասիրութեան ինչ:

Վրէժ մը կը բողբաւ, զիրենք եւ գերուն ներքեւ յուզումն, ատեւութեան եւ օրի լուրջ մը ժայթքէ բառֆիլիմերու կսկիւններէն ալ տարբերութիւններ: Եւ զայսով կը խուժէ կրակներէ զիրենք սարկացնող գաղտնիքին զէմ: Բեկիցած մարդեր արեւն ծառաւ զգալու երեւոյթ մը ունին: Կոն անպիտաններ ալ որ ատեն ինքնութեան օգտակար համարուելու անուրաւար խոսքերէն անտարբեր յարմարին կոչնականներու պէտք ինչ պատճառներուն մէջ կը խրուելականան:

Ձայն տուաւ որ ներս մտնեն ու մատանին առնեն:

Թիկնապահներէն չորս հոգի դան լինն եկան ու չապիկին տուին իրարմ ամ մատանին առնին:

Վեհապետը հետաքննէր:

Քիչ յետոյ Աւագակապետը նորէն պալատին այն դահլիճի քանակ նարանք տարուեցաւ, որ խաւարը գարշելի ու մահաբոյր էր:

Մարդասպան, մարդասպան... Բացազանչից Աւագակապետն այս զարհուրելի պատմութիւն մէջ տեսնելու չէր: Ինչ որ Միւրիկ թանաքով կը շարժուի, չէր, բայց արմանի եւ ատանկ տեսարաններ զիտելու: Բովնետե գարուս այն մեծ աւագակն եւ զոն որ մարդկային գիտելներով ու արիւնով կը սեւեռն: Դուռն այն զոյգութեամբ եւ որ կը լուսնայ իր օրն աւանոր սիրտը քամիւրէ համայն ջրմարդ կային ոչ մէկ նկարագրի գոյութիւն ունի: Եւ մէջ, միմիայն իմ մը գար-

Յիշատակի հորհուրդներով ակազձուռ այդ վայրկեանները, որ կեղծարարականացնէր՝ հանգիստաններու քոցեղ երեւակայութիւնը համարեալ զատուութեան մը ու անկարողութեան վատայեղ գաղափարով եւ յաղթանակի կարծիք վառք վր գոյութիւն գիտնոր մէկգլխու ալ միեւնոյն յաւերժակն ու յամառ կրեւն ու սուրբ պատեր զմէն նոյն, կարծեալ զանազանութեամբ չարք չարք վախճանողով զոհերը խոցելով եւ սպառնալով անհոգ եւ սպառնալիկ բազմութեան: Եւ մէջ իր արարածներէ մասնակիցներ տուր երկտարբէր իրենց ալ վերաբերուն:

Յիշատակներ կը լողըջէ արիւնի պակտիցի տնին, սրտերու մէջ: Եւ ընդամենը պալատներու շրջանը կը ցայտեն մտքերնուն մէջ, ու բառֆիլիմն տեղ արիւն կը բարեւ, գարձալ կը վերադառնան այդ հայրենիքը ուր ինքն ինքն ու քանդակները խառնակներ եւ լեզուները արեւնէն բառերցան: Կը տեսնեն մարդեր որոնք յաղթանակուած են երգերու եւ ճառերու ներգործութիւն եւ անոնի վերջի շուրջ իրենց արժանիքներէն զոհարեալու վարդապետներու արեւնին կը խառնակէ զիրենք անկարող գիտնորներ ինքնարեւել յուզումն մը խուժումն: Եւ կարծիր հիւնդարձիկն արեւնի տունն է արիւն ունեցող հայրենուն, ու վերջի ինքնութեան անգիտութեան սրտնուն:

ԼՈՐԻՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՐԵՐ

Վանայ մէջ հրատարակուող «Լիւնակ» թերթին Էրզ թիւը կարդալու առիթով ունեցողքս ինչ թիւին մէջ Վանայ վերջին գէպքին մասին մանրամասնութիւններ չկան: Բայց որոշ կերպով հանցից կը տրուի թէ յիշատակաւոր զ'երի միեւնոյնը մատնողը զաշխակցական գործիչ մըն է եկած, Տեհերցի Դուրիթ անունով: «Լիւնակ» թերթը կը քննադատէ Գոշ նախկին թիւնը որ այդ տեսակ վատաբան մարդնց կարեւոր գաղտնիքները տուած է իրենց շարքերուն մէջ իրենց գործիչ ընդունած են: Խուզարկութեան համար պաշտօնաւոր տեսն Արմենական

խտու կարեւոր գործիչ մը զորոյ շնորհիւ կախով վարչիւն փրձած է: Բայց ուրիշ զգալի հար ըլլալով մեռած է:

Ահա ինչպէս մէկ շաբաթ համակ մը կը քաղենք ինքնակա տխուր տոգերը:

«Տխուր լուր մը եւ կարող ասպան սնուցումը թիւններէն: Եւ մի կ'փակելու վաղէի երգերը Էրզ ինքն: Ինչ համար մը քան թէ կը յաղադարէր թէ վարձմէ մը մէջ բողբոջ գրչիկներէն ընդունելէն Առաջ Թիւրք վերաբերուած է սոսիալիստ քաջակցականներէ: Առաջ վերջի բողբոջում էր գրել լեւորտապարգ չհաստատանի մէջ»:

ԶԵԿՈՅԸ

Եգիպտոսի եւ Ամերիկայի մը բաժանորդներէն կը խնդրուի որ անհետ փութան իրենց նախորդ ամբիւն մը: Նուազ պարտերը մաքրել ու ներքա տարույ բաժնեգրին ալ միապէս գրել: Որոնք որ չարուեստներ մինչեւ ապրիլ 15 անտարբեր մնալ, պիտի ստիպուին հրապարակաւ կոչ ընել իրենց մշտմի եւ գաղտնիք թերթերուն տաքուրը:

Խմբ. Երզնկանի

ԼՈՍՏ ՏԵՍԱԻ ԵՒ ԿԸ ՎԵՃԱՌՈՒԹ

ՎԱՐԴՈՒ ԹԵՐԻՆ
Քննական յայտնի աշխատութիւնը
ՏԱՍԸ ՏԱԼԻ
Հ. Ե. ԴԱՇՆԱԿՈՒԹԱՆԱԿԱՆ ԱԷԶ

Վերադարձ. որոն հասցիներ պիտի խնամուին երբայր սպանութեան զոհ վարդապետ օրիւնայնութիւն զոհակները եւ ընտանիքը:

Դրքի գինն է 15) Գր. ԿԱՆԿԻԿ
Գինու. համար պէտք է ԵՂԵՆԵԼ
այս հասցեով:

Մասաւ Վա. Գ. Գաւրիկեան
Ուլլա Թատնա թիւ 19
(Գո. Լիւրի.) Վաւա

Շարժումներ կ'ընեն չը կողմ քննակն ը ալ վաւեր են:

Աւագակապետը քարկոխելէն անհետ չալմում մը բռնաւ ու չալմաները ծանրութեան տակ ձեռնուած մնաց:

Ինչերուն մամը վեցին կը օտաւն մը: Երբայր այդ զոհարարներէն հոգեւոր խոր շուրթերէն մը մէջ թաղուած էր մի յո պայտաւ քաղցր տարածուած իրարմալ պարզեղէն բուր մը երբեք ձայն վաղէի կը լսան գերգուէր:

Վ. . . Վ. . . Վ. . .

Սուրբ անուանող ալ ձեր հիմնական գործը պատմելու մէջ ու չալմում քան կը խոսքեր Մեծ Մարդասպանը քանք:

Այդ պահուն Աւագակապետն առանձնարանին մէջ երեք հոգի կը մըսէին, երկար քարէ սանդուխտ մը, որոն գոռը գաղտնիք երբ մըն էր Սուրբ անուանող սեղաններէն մէկուն:

(Շարունակելի)

